

LITERATURA I COL-LAPSE: DE LA FRAGILITAT A LA TRANSFORMACIÓ

El Miracle, 6-9 d'abril 2021

Síntesi de continguts

L'arquetip de l'apocalipsi té dos components fonamentals:

- destrucció d'un món caduc
- creació d'un nou món

Aquest arquetip té múltiples manifestacions en el món de l'art, del cinema i la literatura. La més coneguda en el cànon occidental és el llibre bíblic que rep aquest nom. També en molts somnis es pot observar la presència més o menys evident dels dos components de l'arquetip: revolució, destrucció, violència i novetat, recreació, regeneració.

Distingim entre l'arquetip del profeta i el de l'apocalipsi. El profeta, en la seva acció, critica amb duresa els poders fàctics i promou una reforma social. La mentalitat que hi ha darrere de l'arquetip apocalíptic sosté que cal enderrocar un món corromput per tal de fundar una nova realitat. El primer és reformista; el segon és rupturista, revolucionari.

"Apocalipsi" vol dir, en grec, 'revelació'. El llibre bíblic es presenta com una revelació que es dona secretament a qui sap entendre els símbols obscurs amb què està escrit: la comunitat de cristians, que se sent perseguida per l'Imperi de Roma. El que s'hi explica és que la persecució i les malvestats de Roma (i per extensió, de tots els imperis) tindran un final cruent però donaran pas a "un cel nou i una terra nova".

Com tots els arquetips, com tots els símbols (i com totes les realitats humanes), el de l'apocalipsi té un aspecte positiu i un aspecte negatiu. En sentit positiu l'apocalipsi ajuda a prendre consciència col·lectiva de l'estat del món, assenyala els responsables d'aquest estat i subratlla la urgència d'una intervenció que permeti un canvi en profunditat de les coses. En sentit negatiu, els esquemes apocalíptics, en presentar el desastre com inevitable i en prometre un paradís que s'esdevindrà després, poden ser desmotivadors i poden arribar a ser instruments poderosos per a la manipulació d'una col·lectivitat esporuguida.

El poder dels símbols és enorme com a mobilitzadors d'energies individuals i col·lectives. C. G. Jung deia: "Els símbols són transformadors d'energia". Per això mateix cal una intel·ligència adequada que els gestioni.

Ens adonem que en el darrer any i mig hem viscut en pròpia pell el component destructiu de l'arquetip apocalíptic: catàstrofe del temporal Glòria, pandèmia, mesures excepcionals de limitació de la vida, reducció a la passivitat en espera d'una panacea (vacuna), etc.

En la nostra trobada al Miracle experimentem, de sobte, el component renovador de l'arquetip apocalíptic: petita comunitat que es retroba, aïllament respecte del desastre, ambient de cordialitat i d'empatia, vida a l'aire lliure enmig d'una primavera incipient, gestió fàcil de la quotidianitat.

El primer component ens ha fet prendre consciència de la nostra vulnerabilitat individual i col·lectiva. També aquesta realitat té un aspecte negatiu, la incertesa i la por; i un aspecte positiu, la necessitat de suport i la possibilitat de fer atenció als altres. En el primer cas, ens tanquem a la recerca de seguretats; en el segon, ens obrim a la confiança i a l'acollida. Confiar i acollir l'altre tal com és són condicions de l'amor entès no un acte, sinó com una actitud fonamental de vida.

El segon component ens ha fet adonar com n'és d'important experimentar la plenitud d'una vida en comunitat on hom és respectat i atès; on és possible el desenvolupament personal i on la comunitat és més que la suma dels individus. Advertim que aquesta experiència té sobretot una dimensió simbòlica en les nostres trobades. El Miracle ha esdevingut un símbol que apunta a la possibilitat d'una vida plena i feliç. Com a símbol, el Miracle mobilitza i renova les nostres energies i, en aquest sentit, és positiu; però si restéssim atrapats per aquesta "vida idíl·lica" que són les nostres trobades, el símbol esdevindria nociu: la nostàlgia sempre té una dimensió regresiva.

La dedicació a la literatura ens permet desenvolupar una intel·ligència simbòlica: una capacitat de gestionar adequadament els arquetips, els símbols i els mites que poblen les arts, la literatura i les nostres ments. Aquest és un coneixement sapiencial.

Les diverses tècniques de meditació ens permeten prendre distància respecte de la realitat i desenvolupar l'atenció. Simone Weil deia: "Només estimem quan estem atents". Aquesta és una actitud sapiencial.

L'atenció comporta una abstenció preventiva del judici: no valorar, acollir la realitat, acceptar-la tal com és. Aquesta actitud no significa renunciar a canviar les coses. Més aviat, busca no desapropiar allò de bo que hi ha en tota realitat, per negativa que pugui semblar. María Zambrano deia: "Todo es revelación. Todo lo sería, de ser acogido en estado naciente".